

JUHÁSZ FERENC

Halottak. Halál. Hantai Simon. Falak.

Halál. Halál. Halál. Halál. Halál. Halottak. Hantai Simon.
Hiányzol. Nagyon hiányzol! Gyermekkorom, ifjúkorom, férfikorom
gyötrődő, konok, hűtlen-hűségese embertársa, Barátom, Simon,
te biai sváb lángelme-festő-matematikos, te Bólyai János-agyú
világegyetem-átfogalmazó, makacs és magányos rejtőzködés a
titokban, Johann Sebastian Bach és Händel vándorgyász utóda
mi lett veled, mióta utoljára megöleltelek, Párizsban, a Cité
Université zöld irgalmába folyó kicsi utcában, a Rue Georges
Braque műterem-házában, a viaszosvászonnal borított fehér
asztalnál ülve, teázva, barna érett fügét és sárga, pihezőrös
birsalmát rágicsálva, cigarettázva és vitázva kiabálva és körül
a műterem-lakás falán az óriás kockarács rejtelem-képek és
a piros, a sárga, a kék, a sváb-lila, a Grünwald-zöld
erkölcsi gyötrelem-vázak, a magány erkölcs-magyarázat
gyötrődés-csontváz-zászlói, a lét-sivárság elleni teremtő robbanás,
az elmegyász világegyetem-kertjei, zord küzdelem lángjai,
sejtelem-függöny rácsozat-vidékek, teáztunk feleségeddel,
Zsuzsával és feleséggel Katival, s tokád szinte szívedig ért, szinte
hasadig ért, mint egy hatalmas, szőrös bőrtarisznya, mint egy öreg
tehén gége-alatti bőrlebernyege és szemeid zöld tűzzel világítottak, mint
Emily Brontë regényének hangafű fölötti halottjának nyitott
zöld szemei, a zöld parázsgolyók, varázsgolyók. Mikor Zsuzsa elmondta
telefonon, hogy meghaltál, hogy délutáni alvásodban meghaltál
Simon, módomban már nem volt, hogy eltemesselek. „Ott fekszik
most Baudelaire mellett a Montparnasse temetőben, egy
beton-dobozban, egy kripta-sírban”, mondta Zsuzsa, de nincsen
rajta föld, „nincs rajta föld”, ahogy asszonyod mondta, de én
majd viszek rá „földet”, ahogy Zsuzsa mondta, mert a halottat
„földdel” kell betakarni. És itt ülök képeid, könyveid, leveleid,
katalógusaid között és nem szól a telefon delenként vasárnap, lány
egyszerűséggel, halk tisztasággal: „Itt Simon, Ferenc!” És szólt a nagyharang.
Emlékszel Simon? De mit is kérdezek, mit is beszélek?
A holtaknak nincs emlékezete. A halottaknak nincs emlékezete.
A sírba temetett, a földdel, az áldott talajjal púposan

betakart, a termőföld-dunyhával zsírosan, agyagosan bedörömbölt halottnak nincs emlékezete, nincsen árnya, csak bűdös oszlása a szűk sötétben, pöfeteg-gomba virágzás-nyája a szorgalom-feketében. Elvirágzás a fekete-fe fekete süllyedésben. A halottnak csak emlék-sírja lehet az elevenek szívében, a felszínen nyüzsgő, futkosó, ásító, álmodó, jajgató, nemző, szülő, szoptató, bénán bandzsító, ravatalt-készítő, sírt ásó ember-szerelmében. Mint szemgolyóban a látó-bíbor idegüst-féskében a látással fölívott világ, az élő, az élettelen, a sziklás, a hegyi-szakadékos, a folyami, tavi, tengeri, óceáni, a sivatagi, az őserdei, az emlős-állat, a robogó bőrszíkla-indulat, a gázlómadár, a futómadár, az énekesmadár, a hím, a tojó, a hal, a bálna, az ámbrás cet, a kalapácsfejű, a béka és a páva, a kígyó és a hattyú, a krokodil és a papagáj, a rája és a delfinfütty-hegedű. Mégis: emlékszel Simon, aki már nem vagy, de tárgyaidal és elhangzott szavaiddal itt vagy körülöttem és itt vagy velem, bennem és általad, mint a dörögve néma, zord és keserves csillag-tömkeleg végtelen magánya, mint a tágulás mindenség-alsószoknyája, mint a hó a tűzben, mint a csendes láz a tüdőbetegben. Ültünk egyszer, vagy nem is egyszer Bián, a Holczer-boltos melletti kicsi köz falusi kőhídja kőgerenda-peremén a hold-lakta nyári éjszakában és arról vitatkoztunk: hogyha van Isten, tud-e akkora sziklakövet teremteni, amit nem tud fölemelni, te már festettél El Greco ígézet-ünnepében, én Nietzsche Zarathustráját fordítottam kopaszon, nyári kamasz-feketén, kölyök-napszamos kévekötőként a nagybirtok-földön aratáskor. És emlékszel Emléktelen, Párizsban, 1960-ban négy órát vártál rám a Louvre Szajna-parti kerítése melletti téren, az arany lovas-szobornál, én egy Pen Clubos díszében voltam, nagyon berúgtam és lassan, gyatrán józanodva nem találtalak, aztán megtaláltalak, álltál az arany lovas-szobor hypermangán-lila árnyékában, nem szidtál, csak vittél magaddal feleségedhez, Zsuzsához, a virágmintás vasrács-kapukkal bezárt kicsi utcába, a Cité Fleurbe, az albérleti lakásba, Dani fiad már elő-kamasz volt, Zsuzsa színes gyapjúkendőbe csavart második fiát ölelve, ringatva ott ácsorgott a falépcsős-galériás szobában, s a falon hatalmas barna csomagolópapír feszült rajszögezve, s azon a papírtetőnél kezdve az írás, a napi kiadások, így kezdődött lenni a rózsakép, a Rózsafüggés Szent Bibliája, filozófiája. Simon, Simon, Simon, akkor dühös voltál André Bretonra, „szélhámos kiabáltad, álszent, hitszegő”, s a háziasszony tört színes szóдавizes-üveg vastag szilánkleveleit szórta szét a kertben, hogy Dani ne mehessen ki a kertbe. És emlékszel, te már árnytalan, emléktelen, mikor Meun-ben jártunk a tanyaház mögötti szántóföldeken, a kocsiúton, a barázdákban, s a nyers-zölden

kisarjadt búzaföld akár egy hullámos földre-terített csipkehorgolás-függöny, olyan volt. „Nézd, Ferenc, ugye olyan ez, mintha Bián lennénk, a határban, látod rózsaszín az egész, rózsaszín, rózsaszín, rózsaszín!” És később azt mondtad, „ahogy öregszem, és szemem romlik, rózsaszínben látok mindent, Ferenc.” Aztán Georges Mathieu! „Már itt van a szecesszió, a képeken rózsahabcsók, csupa cicoma, sárga, kék, piros festékhab-rózsavirágzás lett a Szent Szigorból!” És mi minden még! 1978-ban azt írtad nekem-adott katalógusodba: „Ferenc, kökörösint ültettünk diófának, hadd terjesszék a madarak.” Igen! Már nem vagy sehol és mégis itt vagy bennem, és körülöttem a lakásban. Mintha Meunben lennénk, vagy Párizsban, a Georges Braque utcában. Itt vagy szívem legforróbb gödrében, a vérben lebegve, mint egy Piros Angyal, Simon, Simon, Hantai Simon. És olyan vagy, mint Pierre Matisse lila fénybelsejű, templombelső lila kristályragyogásból lobogó temploma Nizza fölött egy kis hegyi városkában, s ott a Fondation Maeght teremtés-házában a rózsafényű, rózsaszínű csönd! Gyötrelmes, gyönyörű és gyúrten, hajtogatottan diadalmas műveid Mama sötétkék-fekete sváb kötényéből születtek, Mama kockásra hajtogatott és élesre vasalt sváb kötényébe temetve, a Kék öröklét Temetőbe, mert Le mur, dits: Manteaux de la Vierge, és Suite-La porte, dits: Les Catamurons, és Suite-Maman! Maman!, dits: La Saucisse, és Suite ou non: Les Meuns. És hol van a szüret, hol a disznóvágás: a véreshurka, a májashurka, a kolbász, a karmonádli, amit anyád küldött neked velem: Londonon át Párizsba, hoztam neked piros hajú, zsíros zöld bőrmellényű barátom. És mi volt még? Fehér a fehérben, meg Pour Pierre Reverdy! És most már csak rothadás-csőnd. És nincs már pupilla-csőnd, pupilla-tilalom, pupilla-némaság, pupilla-börtön. Pupilla-gyász, pupilla-rózsaszín, kegyetlen pupilla-kegyelem! Ó, és a Sexe-Prime! Hommage á Jean Pierre Brisset! Hatalmas fekete tintával összevissza-teleírt fájdalom-függönyöd és düh-csőnd diadalmaid, a Szent Rózsakép ősanya itt lóg világegyetem-szívemben, mint a széltelen úrben egy csillagkupacba, égő égitest-halomba tűzött, gyönyörrel-szúrt feketecsipke-gyászlobogó, a föllázadt nemiség fekete kócos nyerítés-zászlója, fekete-bajszú medúzából és fekete vak ménes-vágtatásból szőtt fekete átok-öröm. A Sexe Prime! Ami olyan, mint egy mitológiai óriásnő meztelen nemző-liliom-fedő szőrpajzsa, gubancos, durva, kecses és gravitáció-kegyetlen mágnes-csillaggal, kócos és vastag szakáll-kendő, az óriás-pinát beborító szőrlávanemzészív-védő-tarisznya. Akár egy kupac fekete női selyemharisnya. Mint egy elszáradt fa hódombra terített hajszálgökér-legyezője. Akár egy napfény-aranykorongos erdei tisztás óriás bozsgó, bizsergő hangyafészek-vulkánja!

Fekete szőrzuhatag-bugyi az óriás asszony meztelen ágyékán:

[a Föltámadás-sír viharfelhője!

Hol vagy? Nem tudom hol vagy. Pedig tudom hol vagy. Ott fekszel hanyatt a szoros, szűk, feszes fadobozban, mint hegedű a fekete hegedűtokban, ott fekszel a bomlás-feketében, tested fehér habrózsakert lett a vak enyészet-szenvedélyben, szájad már beszáradt, nyelved is elolvadt, csak arany-gyökértömésű fogaid állnak ki a hörgéstelen üst-odúból, a nyitott vég-alkonyatból, mint téli erdőben a csönddé-gyűrt avarból a hóvirágok, mint a fehérre meszelt léckerítés-kisajtó, aminek háromszögletű lécz-lándzsahegyein néma verebek ülnek. És hol van anyád, Náni néni: Handl Simonné, született Wächter Anna? Te már nem emlékszel, hiszen csak az élő test, az eleven gyötrődő agy emlékezhet, s én árnyaltan nem-vagy súlyoddal emlékezem: ott álltám haldokló, agyvérzéses anyád fejénél a dunyhás nagyszobában, és bátyád azt mondta: „Mama, itt van Juhász Feri”, de mama csak nézett és nem tudott felelni, szemei, mint a hatalmas lila ringlőszilvák és száraz ős hajában, mint a fekete lepkék gyászcsillagok ültek eleven árulkodással, filmet forgattak éppen rólam, rólam, meg szülőfalunkról, Biáról, s azt mondtam a fürge láz-magas filmes fiúknak: „bemegegyek Simon édesanyjához, Hantai nénihez. Várjatok fiúk.” És másnap, mikor házatokat fotózták, azt mondta bátyád siváran és árván ácsorogva a gangon: „Egyszer csak Mama elkezdett lábával rúgkapálni, csapkodni meztelen lábaival, mint vastag, eres, barna, bütykös botjával a csordás, a kanász, ha botjával a tehének szaros farát, oldalát veri, mintha a disznók rózsabajsú fenekére csap, úgy hajtva őket a faluvég zöldfüves, kákicsos, sásos mocsarasába. Addig rugdosott, míg meghalt. „Aztán megmosdattam Mamát, felöltöztettem Mamát, betettem Mamát a koporsóba.” Ó, drága Wächter Anna! Ó, drága öregebb barátom, Simon! Hol vagytok már? Hiszen a földben. De talán nem is a földben! És nem vagy már Párizsban, pedig ott vagy a Montparnasse temetőben. És hol van már Babszi, és hol van már Héléne Cixous, az algériai filozófus? És hol van már Derrida? És hol van M. Foucault, és hol az értelem-múltidő? És itt vannak levelezőlapjaid, amit az Erdélyi Havasokból küldtél nekem, mert lövészárkok-ásásra vittek főiskolásként. Mikor katonaszökevény voltál fonottkosárban vittem neked az élelmet, forgópisztolyt a szőlőhegyre, az ürgehegyre. És nem vagy már Meunben, ahogy a francia parasztok mondták nekem: „Mönben”, pedig ott voltál otthon, mintha Bián, Meunben, Fournier úr, a galériásod vette neked váltóra az akácerdő-széli, patakmenti tanyaházat, annak hatalmas istállójából lett belőled, mert általad szent, szorgalmas műtermed és benne a teremtés-gőg és a teremtés-alázat. A hosszú fehér istálló falakon képeid, a rácsnégyzet kék, piros, sárga, sváblila gyűrész-csomózás-kioldás-kifeszítés vásznak fölszögezve lógtak, mint a templomi

fölszentelt függönyök, a padlón, a földön meg szürrealista, gyíkcsontvázas, zölderes, avarszilánkhalmaz képeiden tapostunk, mint az ősföldkori avaron, s az udvart kerítéstől birsalmafáig egy végtelen négyzetrács kék vászon aludt a fűvön, meg, mint gigászi négylevelű lóherék, csoda-lapulás lepkék és e kék mennybolt-utánczat közepén szikrázó gyertyaláng-tiszta szűz kislányod ült: Anna. Jaj, igen a birsalmafák, a birsalmák, amit oly gyakran permeteztél, a filozófus Jean-Luc Nancyt is megigézték. És a műtéttel új, más szívet kapott filozófus, barátod Derridával, a másik filozófussal, Nancy ez az angyal-jelenés Biára is elment, hogy házadat lássa, hogy a Szél-utca végi halastavat is lássa. Emlékszel, azt telefonáltad nekem egy vasárnap, harangozáskor:

[„Nancy Biáról telefonált.”

Ó, igen! Az utcavégi csillámcsönd óriástó! Amely olyan volt, mint egy gigantikus ezüst félcipő. Férfi-félcipő, hosszú nádas-zöld cipő zsinórokkal, kalász-halakkal, feketekígyó-bajszú, vastag kő-gomba szájú harcsákkal, egylábú, fordított fekete-hangjegy gázlőmadarakkal, szikrázó üvegpala hullám-némaság redő-tolakodással, télen jég-harcilovag-öltözetben, nyáron levelibéka-zöld szívhalk-ragyogás virágszép döbbenetben, és rézszürke veréb csipogott, fekete-álom varjú károgott, Ájtatos Manó háromszög-fejű róka futkosott rőten szimatolva a mélyzöld nádasutcák falai között a hínárral poshadt csikóhaj-bóbitás nád-folyosók vízében. És ez a tó tebenned és ez a tó énbennem. És te ebben a tóban, a gigantikus ezüst félcipőben, és én ebben a tóban, az ezüsbőr titáni életcipő mély vízüregében. Igen, a tó! Annak sárrücskös szélén, amely olyan volt, mint a feketehimlő fekete gennyhólyag-csomós apró testem a légszarral bepettyezett rózsaszín kerti rózsza fejszirmai, amely olyan volt, mint a feketehimlőbe göngyölt testem csecsemőkoromban: koponyám a hajas korpadió, meg karjaim, kezeim, hátam, sovány sárga mellkasom, egész testem a bokáig. Anyám azt mondta: „Lepedőbe fektettünk, úgy fürdettünk a forró vízzel teli teknőben, görgetve téged a forró vízben a lepedőt jobbra-balra húzva apáddal.” Azóta is, ha hajamat tövig lenyírják nullás-nyírógéppel, koponyám gömbfelülete lukacsos, mintha sörétes puskával lőtték volna meg csecsemőfejemet, koponyám lukacs-gömbhalmaz, mintha az agyag-szoborfejbe régi rézfilléreket nyomkodott volna a szobrász, Ferenczy Béni, vagy Marton László. Ó, te okos, bátor anyám, ó, te okos, bátor apám, orvostalanul úgy gyógyítottatok, mint a megfeszített Jézus sebeit szent kenőccsel ujjhegyekkel kenegető százszor szent szülők, Mária, meg József, az ács, hogy a fekete gennyhólyagok ki ne fakadjanak. Kenegettetek olajjal, mirhával, mindenféle

lázal, gyásztalanul és mégis gyászcsöndes megadással. Így lettem kijelölt, megjelölt, életre, teremtésre kiválasztott. Igen, a tó!, aminek sekélymáz vízszélén nád, kákics, sás, s a húsvéti néma vízben, a tószél ezüst cipőorrában szilánkosra tört szódásüveg sarló-karéjok, hogy mi gyerekek ne tudjunk fürödni. Mert nem mindig volt ott a halász sós-paprikás-golyós duplacsövű vadászpuskával. Ó, azok a szódavizesüveg szilánksarlókkal fölvergott gyermektalpak, kamasztalpak, bokáig karéjosan szétmetszett ifjúság! Igen, a tó, a Jean-Luc Nancy által nem látott tó, csak messziről, mintha csillagparázs ég a szemgolyóban, vak vérgyűjtemény a fekete pupillák látó-üst mélyén. A sárgazöld idegsvöetháló hínártutajokon kecskebékák ültek, hegyesfejűek, mint De Falla Háromszögletű kalapja, testbőrük csikos, mint a barna kordbársony és szitakötők pravoszláv gyémántkeresztjei sisteregtek a békamennyország fölött, cikkanó árnyuk az aranytrónokhoz hasonlító békaszemek pupilla-tükrében. És te, akinek rózsaarany hatalmas írásbozont áldozat-képe ott függ, a Beaubourg Hantai-szoba falán, sziromláng-közepén spahtli-kaparás Dávid csillaggal, a kép-köldökkel, s a köldök alatt a sziromláng-hason kereszt. És te, meg én! És én, meg te! Előbb Budapest. Aztán neked Róma, a Magyar Akadémia. Azt mondtad nekem egyszer, amikor elmondtam neked, hogy New Yorkba megyek költőtársaimmal: „Keress meg Norman Mailert, Greenwich Village-ben lakik. Nézd meg, megvan-e még a festményem nála! Tudod: ott ültünk sovány-szegényen a Tevere partján, meztelen lábunkat áztattuk a folyó vízében, ott ültünk élve halott-szegényen, üres zsebekkel, pénztelenül. Aztán jött a postás, Mailert kereste, mert tízezer dollárt hozott neki: megkapta nagy regényére, a Meztelenek és holtakra, az époszi háborús küldeményre a Pulitzer díjat. Rögtön képet vett tőlem!” Aztán Párizs! Amikor mókázva beszéltem neked Simon Pierre Székelyről, mert adott nekem Budapesten egy versemre készített gyönyörű tusrajzot, ott állt egy lakás-előszobában, mint egy hindu Delhiben a szálloda márványpalotában, fején fehér turbán, nyakában sárgabarack-nagyságú golyókból, a porcelán láncmosoly-nyaklánc, ott állt meztláb, bokáig érő piros selyemgatyában és megcsókolt, mint Raghuvir Sahay az indiai lepra-gyászban, Sahay a költő. Akkor azt mondtad: "Ne bántsát Ferenc, ők voltak, akik befogadtak minket, amikor Párizsba értünk Zsuzsával!" És most már a temető! A Montparnasse Temető! Amely olyan, mintha egypúpú tevék, dromedárok lennének púpig beásva a földbe. És hol van már Breton és hol van már Max Ernst, és hol van már Giacometti, és hol van már Henry Michaux, és hol van már Aragon? És mi van G. Mathieu-val, akinek

világóriás festményeiről vastag hurkákban potyogott le a festék,

[mint gyerekkoromban

a lócitrom, a lószar a Margithídon elvonuló ezüstcsipke-sisakos rendőrök lovainak dagadt vörös rózsanyílású farából, s ott is, itt is pléhládika-lapátos utcaseprők söpörték a lósegg-dörrenet nyálas szénagombócokat a lapátvályúk bádog-szívébe.

S Georges Mathieu festéküres képein csak vastag sárga szalagok maradtak, mint nyári eső után a csigabiga-csúszás fehér habszalagai az ázott fekete földön.

Hol vagy Simon? Fournier úrnál a Galeri Kléber könyvüzlet mögötti

[óriás termében

láttam veled több száz festményedet, a szürrealistákat és láng-naiv, koponyás-tükrű szent csodákat, a Fontoskodók fáját is, ami válogatott verses-kötetem címlapja

is lett: Virágzó világfa néven. És könyveim minden szépsége a te hatalmadtól

Simon. Mert a te halhatatlan műved az erkölcsi gyötrelem fenséges diadalma

a hatalom, a te műved a töprengő tisztaság győztes magánya Loyolai Szent Ignác-kalapban, Szent Tamás ima-küzdelmé a fáradt gyönyörű parasztnak prédikálva.

Ott ülsz Isten előtt egy Isten-felé fordított barna tonett széken. És nézed az

Istent és az Isten néz téged. Mint ahogy egyszer, ahogy mondtad: a műterem-szoba sarkának fordított széken ültél egy hétig, s nézted keményen a sarok-háromszög

nyitott-könyv fehér falait. De ott csak választalan szemgolyó-magány, hálátlan üresség.

És falak, falak, falak, falak, falak, falak, falak. És Szívedben Isten Szent Madárfészke!

Ülsz, mint Jani bátyám, a szobafestő-mázoló, a munkanélküli, mezítláb egy hokedlin a szomszéd ház fehérre meszelt oldalfalát nézve egy hétig. Ült, ahogy te is, Barátom.

Te pokol-tűzzel leöntött erkölcsi mennyország. Angyaltalan lebegő magasság.

És falak! Falak! Falak! Falak! Falak! Falak! Falak! Falak! Falak! Falak!

